

N:o 48.

Ank. till Riksd. kansli den 2 maj 1904, kl. 3 e. m.

Andra Kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande n:o 10, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående märkning af nötkreatur, som vid undersökning befunnits vara behäftade med tuberkler m. m.

Till utskottets behandling har blifvit hänvisad en inom Andra Kam-maren af herr *J. A. Jonsson* i Hökhult väckt motion n:o 187, som blifvit af samme motionär något kompletterad genom en ny motion n:o 210. I dessa motioner yrkas »att Riksdagen ville besluta att i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta utreda, dels huruvida ej de djur, som vid tuberkulinundersökning befinnas vara behäftade med tuberkler, borde märkas med ett varaktigt märke å hornen eller, därest djuren sakna horn, i öronen eller på annat lämpligt sätt, och dels huruvida och i hvad mån staten borde lämna ersättning för den förlust, som djurägare åsamkas genom nedslaktning af de djur, som genom vederbörlig tuberkulinunder-sökning förklarats vara sjuka, samt till Riksdagen inkomma med de för-slag, som däraf kunna föranledas.»

Till stöd för sitt yrkande har motionären anført:

»I Kungl. Maj:ts nådiga statsverksproposition å nionde hufvudtiteln punkt 40 föreslår Kungl. Maj:t Riksdagen att på extra stat för år 1905

Bih. till Riksd. Prot. 1904. 8 Saml. 2 Afd. 2 Band. 46 Häft. (N:o 48)

bevilja ett anslag af 50,000 kronor till förekommande och hämmande af tuberkelsjukdomar hos nötkreaturen.

Tuberkulosen är en af vårt lands mest härjande sjukdomar bland människor såväl som bland nötkreaturen, och bör den sedan flera år förda kampen mot tuberkulos fullföljas med all kraft.

Statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet visar genom den tabell, som är uppställd i statsrådsprotokollet, att antalet djur, som varit föremål för skyddsåtgärder mot tuberkulosen, under år 1902 uppgått till 29,451. Ompröfningarna af nämnda djur hade visat, att reaktionsprocenten nedgått från 5,8 år 1901 till 4,8 1902. Äfven framhålles i statsrådsprotokollet, att vid ompröfningarna år 1902 fullständig reaktionsfrihet vunnits inom 315 besättningar om 9,621 djur mot 271 besättningar om tillhopa 8,865 djur år 1901 samt att inom dessa besättningar tuberkulosen genom lämpliga åtgärder antingen förekommit eller ock fullständigt hämmats. Det är glädjande att se, att så många lyckats i sina bemödanden att frigöra sin kreatursbesättning för tuberkulos.

Såsom utgallringen af de genom tuberkulinundersökning reagerande djuren i allmänhet bedrifves, vinnes ej det åsyftade målet, tuberkulosens utrotande, utan i de flesta fall sprides den ännu mera. Det går då så till, att då ägaren af en nötkreatursbesättning fått denna af veterinär på statens bekostnad undersökt, föras sådana djur, som vid undersökningen befunnits vara behäftade med tuberkler, ut på marknaden och säljas såsom friska. Naturligtvis finnas djurägare, som äro så ärliga, att de vid försäljning af sådana djur, som äro veterligen behäftade med tuberkler, upplysa därom och ej sälja dem annat än till slakt. Men ofta inträffar i sådant fall, att köparen finner, att han kan förtjäna mera genom att föra djuren ut på marknaden och sälja dem såsom friska i stället för att slakta dem. Om det finnes flera djur, som äro behäftade med tuberkler, bland en större besättning och dessa säljas måhända hvar och ett till olika köpare och blifva spridda bland flere besättningar, så göra de ännu mera skada än förut. Ägare till mindre kreatursbesättningar äro värst utsatta för följderna af tuberkulosen med hänsyn till att det är dessa, som kanske i de flesta fall äro olyckliga nog att köpa djur, som äro behäftade med tuberkler, ehuru de uppgifvits vara friska, och hvilka djur de möjligen erhålla för något lägre priser.

Man kan under nuvarande förhållanden ej gärna komma åt säljaren för bedrägeri i handel, fastän han är medveten om att de djur, som han säljer, äro behäftade med tuberkler. Det är nämligen svårt att bevisa,

att han sålt sjuka djur. Veterinären, som undersökt djuren, är förbjuden att gifva resultatet af tuberkulinundersökningen till känna för någon annan än djurägaren och viss vederbörande myndighet, och om man låter undersöka ett djur, som en kort tid förut varit ympadt med tuberkulin, är det ej säkert att det då reagerar.

För att vinna hvad man verkligen vill vinna, tuberkulosens utrotande, är det nödvändigt, att andra föreskrifter i förening med tuberkulinundersökning, än som nu finnas, blifva gällande. För att vinna verklig kontroll att intet djur, som af veterinär blir på statens bekostnad undersökt med tuberkulin och befunnet vara behäftadt med tuberkler, skall kunna föras ut i marknaden och säljas såsom friskt, bör sådant djur förses med brännmärke å hornen. Djurägare, som genom ansträngning lyckats frigöra sin kreatursbesättning från tuberkulosen, men som genom att inköpa något eller några djur, som uppgifvits vara tuberkelfria, men som likväl hafva tuberkler, har därigenom fått en del af sin besättning smittad och orsakats en stor förlust, som de kunde varit befriade från, om en sådan åtgärd, som den jag nu föreslår, varit föreskrifven i förening med tuberkulinundersökning.

Tuberkulos bland människor har under senare åren blifvit mer och mer föremål för studier både af läkare och allmänhet. Mycket har gjorts och göres för att hämma den, och skall man vinna framgång, bör man så vidt möjligt söka få bort orsakerna till densamma. En af dessa är väl tuberkulosen hos nötkreaturen. Om tuberkulos hos nötkreatur i allmänhet kan öfverföras till människor genom förtärandet af mjölk från tuberkulösa kor, därom äro meningarna delade. Däremot är man ense om att de kunna öfverföras genom mjölk från kor, som äro behäftade med jufvertuberkulos. Exempel gifves, att då någon i en familj fått tuberkulos, har man naturligtvis frågat efter orsaken därtill. Då man ej kunnat finna något annat tillförlitligt svar på spørsmålet, har man understundom låtit undersöka den eller de kor, hvarifrån man erhållit mjölk, och denna undersökning har åtskilliga gånger visat, att dessa kor ledo af tuberkulos.

De förluster, som i allmänhet drabba djurägaren genom tuberkulosen, bestå hufvudsakligen däri, att många däraf angripna djur under flera års tid ej lämna nöjaktig afkastning, att åtskilliga af djuren kunna bli så angripna af sjukdomen, att de måste nedslaktas, samt att smittan sprides från sjuka till friska kreatur inom ladugården. Då genom hittills verkställda undersökningar väl torde få anses konstateradt, att sjukdomen

tuberkulos fått en icke ringa utbredning bland landets kreatursbesättningar, finner jag, med afseende å den fara denna sjukdom innebär för ej mindre landets kreatursstock än äfven det allmänna hälsotillståndet bland befolkningen, det vara nödvändigt att ytterligare åtgärder vidtagas, som kunna vara ägnade att hämma tuberkulosens utbredning. För att vinna allmänhetens intresse att på statens bekostnad låta undersöka sin kreatursbesättning med tuberkulin och sedan på tillfredsställande sätt fullfölja utgallringen af de djur, som äro behäftade med tuberkler, blir det nödvändigt, att staten träder hjälpan, så att den utöfver kostnaden för tuberkulinundersökningen äfven lämnar ersättning för förlust till de djurägare, som nedslakta sina djur, hvilka efter tuberkulinundersökning förklarats tuberkulösa.

Norge har en den 14 juli 1894 utkommen lag om åtgärder mot smittosamma husdjursjukdomar. I denna stadgas bland annat, att djurägaren icke får låta föra djur, som äro angripna af tuberkulos, på marknader, kreatursutställningar eller i främmande bete eller i främmande ladugårdar eller stall. Dock är det tillåtet att föra sådana djur på marknader, därest de hållas afskilda från andra djur och säljas till slakt. Så har i Norge enligt cirkulär af den 17 september 1898 beslut fattats att lämna ersättning intill hälften af den genom nedslaktning förorsakade förlusten att komma de djurägare till godo, hvilka önska nedslakta djur, som efter offentlig tuberkelinundersökning förklarats tuberkulösa eller missänkta, men hvilkas ekonomiska tillgångar icke sätta dem i stånd att utan denna hjälp göra en sådan uppoffring. I Danmark har det på grund af lag den 14 april 1893 om smittosamma sjukdomar hos husdjuren förbjudits ägare af djur, som uppenbarligen lida af tuberkulos, att föra sådana djur på marknader, djurutställningar, främmande eller gemensamma beten, i främmande stall eller andra sanlingsställen för kreatur eller att afhända sig djuret utom till slakt.

I Finland är i kungörelse af den 22 december 1898 föreskrifvet bland annat, att kreatursägare, som begagnar sig af förenämnda kostnadsfria undersökning, är skyldig att låta nedslakta de djur, som därvid befinnas lida af allmän eller ock jufvertuberkelsjuka, dock med rätt att utbetomma ersättning enligt den uti § 4 stadgade grund. Första punkten af § 4 är af följande innehåll: Då kreatur på grund af föreskrifterna i § 3 nedslaktas, tillkommer ägaren efter föregången värdering af djuret ersättning af allmänna medel med hälften af uppskattningsvärdet, dock ej med högre belopp än 150 mark för hvarje djur. Djurägaren är ock

pliktig att låta under veterinärens tillsyn förse de med tuberkulos sjuka djuren med ett varaktigt märke.

Svenska staten har under närmast föregående år utbetalt rätt afsevärda belopp blott till belöningar för hänmande af tuberkulos hos nötkreaturen. Den har tilldelat 71 djurägare belöningar, växlande från 3,000 kronor till 100 kronor. Under åren från och med 1898 till och med 1902 utbetalades belöningar för detta ändamål till ett sammanlagdt belopp af 52,100 kronor. Om i stället för belöningar åt vissa personer staten lämnar ersättning till de djurägare, som efter offentlig tuberkulinundersökning nedslakta de djur, som reagera och befinnas vara behäftade med tuberkler, skulle det väcka mera intresse hos allmänheten för att låta undersöka sina djur än som nu är fallet, och det skulle komma flera till hjälp.»

Om tuberkulosen har man först genom nyare tiders forskares arbete kunnat få någon närmare kännedom.

Tuberkulos är ett sammanfattningsnamn för alla de sjukliga förändringar, som förorsakas af tuberkelbacillen. Den är en smittosam sjukdom, som förekommer hos både människor och djur, har ett långsamt förlopp och yttrar sig i bildandet af en massa större och mindre knölar, s. k. tuberkler. Bland husdjuren angripas företrädesvis nötkreatur och svin, mera sällan smittas hästar, hundar och katter, mycket sällsynt är den hos får och getter. Den tuberkulos, som tid efter annan iakttages hos höns, synes vara af en särskild natur; ty människo- och däggdjurs-tuberkulosen tyckes endast med svårighet kunna öfverföras på hönsen, liksom hönstuberkulos ej angriper däggdjur. De vilda djuren äro i naturtillståndet så godt som fria från sjukdomen, men ådraga sig densamma lätt i fångenskapen. Kaniner och i synnerhet marsvin äro ytterst mottagliga för tuberkulos och användas därför med fördel såsom försöksdjur vid studiet af densamma.

Men det är ej blott tuberkulosens natur och verkningar, som genom nutida vetenskapliga rön blifvit kända, utan den framstående forskaren professor Koch i Berlin har genom den epokgörande uppfinningen af tuberkulinet gifvit oss ett medel, hvarigenom förefintligheten af tuberkulos hos nötkreaturen med tämligen stor visshet kan bestämmas, och har man äfven genom användandet af detta medel på senare tiden kunnat konstatera, att

tuberkulosen har en synnerligen stor utbredning i många länder. Den är utan tvifvel den mest spridda bland alla nötkreaturssjukdomar. Med undantag af polarregionerna, nordligaste Skandinavien, norra Afrika, stepperna samt vissa utaf samfärdseln föga berörda öar, förekommer den i mer eller mindre grad i alla länder och världsdelar. I Tyskland äro på många ställen ända till 80 procent af nötkreaturen angripna af sjukdomen. I Holland är den vanligare i de södra delarne än i de norra, hvilket sannolikt står i samband med den i de södra provinserna mera använda stallfordringen. I Danmark, där sjukdomen uppgifves hafva inkommit med angler-, schweizer- och korthornsdjur, förekommer den på vissa trakter hos 40 à 60 procent, medan andra äro jämförelsevis fria. I Storbrittanien synes tuberkulosen alltjämt vinna terräng; i sydvästra Skottland, ayrshire-djurens hemland, är den redan ganska utbredd. Sammalunda är förhållandet i Frankrike och i södra Europa.

Angående frågan, huruvida tuberkulosen i allmänhet kan öfverföras från människor till djur och tvärtom, råda hos vetenskapsmännen olika meningar. Det dröjde länge, innan man kom till den åsikten, att tuberkulosen hos människor och tuberkulosen hos djur var samma sjukdom. Ännu så långt fram i tiden som 1855 bestrider Virehow detta på det bestämdaste; men elfva år senare, 1866, förklarade Villemin på grund af en massa af honom utförda försök, att djur- och människotuberkulosen vore samma sjukdom.

I samma riktning uttalar sig professor B. Bang i följande ord: »Alltsedan man kom till erfarenhet om, att tuberkulos hos djur och människor var samma sjukdom, i det att den härledde sig från samma orsak, tuberkelbacillen, har man städse som hufvudsakliga skäl för bekämpandet af tuberkulos hos djur framdragit den fara, som var förknippad med att sjukdomen kunde öfverföras från dessa till människan. Att en verklig fara härutiinnan förefinnes är ställdt utom allt tvifvel, ehuruval meningarne rörande storleken af densamma ännu äro mycket delade.»

Den förut nämnde professor Koch, hvilken som bekant är tuberkelbacillens upptäckare, har emellertid gent emot åsikten, att tuberkulos hos människor och djur vore af samma natur och att följaktligen mjölk och kött af tuberkulösa nötkreatur vore ytterst farligt för människan att förtära, för icke så länge sedan uppträdt med det påståendet, att människotuberkulosen vore något helt annat än nötkreaturens tuberkulos (pärlsot), och att den alltså ej kunde öfverföras på nötkreaturen. Hvad åter den frågan angår, huruvida pärlsoten kan öfverföras på människan, förklarade

Koch, att detta vore så svårt, att det praktiskt taget vore en fara, som kunde lämnas ur räkningen. Med anledning af dessa uttalanden, hvilka uppenbarligen hafva den allra största betydelse för våra lagstiftnings-åtgärder mot de tuberkulösa sjukdomarna, har en hetsig strid uppflyttat öfver snart sagdt hela världen, och talrika forskare äro för närvarande sysselsatta med grundliga och systematiska undersökningar för att pröfva halten af Kochs uppgifter.

En annan mening har den kände Nobelpristagaren Behring nyligen framställt rörande lungens uppkomst. Han utgår i motsats till Koch från den uppfattningen, att människans och nötkreaturens tuberkulos är af ett och samma slag, och framlägger det påståendet, att födan, framför allt mjölken, spelar den väsentligaste rollen vid öfverförandet af tuberkulosmitta på människan. Tuberkelbacillerna, hvilka med födan nedkomma i tarmen, passera enligt Behrings åsikt tarmslemhinnan utan att där förorsaka någon sjukdom, och afsätta sig därefter i lymfkörtlarna. Detta försiggår i regel i den tidiga barndomen, hvarefter sjukdomen längre eller kortare tid håller sig latent eller uppträder under form af skrofler för att slutligen vid lägligt tillfälle utbryta såsom lungensot. Den Behringska läran är visserligen icke bevisad, men är likväl af en beaktantvärd, ej minst därför, att den söker kullkasta den hittills gällande uppfattningen, att det i regel är genom luften och genom tuberkelbacillernas inandning lungensotet förvärfvas.

Vare nu hur som helst med den vetenskapliga diskussionen i denna särskilda fråga. Alla kunna dock vara ense därom, att tuberkulosen, betraktad enbart såsom djursjukdom, är en mycket farlig fiende att räkna med, och att hvad som rimligtvis kan göras för att bekämpa densamma, också bör göras.

I Sverige liksom i många andra länder har man börjat att allt mera kraftigt upptaga kampen mot denna fruktansvärda sjukdom. Men om det på det hela taget råder enighet därom, att tuberkulosen är ett synnerligen farligt ondt, som bör ifrigt bekämpas, så upphör denna enighet, då det blir fråga om sättet, på hvilket denna kamp bör äga rum. Många se i tvångsmedel enda vägen att nå önskad mål, andra åter anse, att man på frivillighetens väg vinner mera. Härom lämnar professor B. Bang många utförliga och intressanta upplysningar i sin skrift: »Om tuberkulosen utrotande från ladugårdarne».

I vårt land har man hittills sökt att förnämligast på frivillighetens väg bekämpa tuberkulosen, men många röster höjas för att staten bör

på lagstiftningens väg tvinga fram ännu kraftigare åtgärder mot sjukdomen i fråga. Ett steg i den riktningen skulle den åtgärd vara, som föreslås i herr J. A. Jonssons föreliggande motion.

Denna fråga har emellertid förut varit föremål för Kungl. Maj:ts pröfning. Tidningen Djurskyddets expedition ingick nämligen den 12 april 1901 till Kungl. Maj:t med en så lydande framställning:

»Till Konungen!

Då vid i vårt land pågående undersökning af nötkreaturen med tuberkulin icke ansetts lämpligt föreskrifva, det djur, som reagerat, icke få säljas till annat ändamål än slakt, och dylika djur ej heller blifva på något sätt märkta för att beteckna, att de äro af tuberkulos angripna, synes det oss, som om vid handel den möjligheten åtminstone ej vore utesluten, att en köpare i god tro kan tillhandla sig ett sjukt djur såsom friskt. Har djuret nyss blifvit med tuberkulin undersökt, reagerar det ej heller för inom närmaste framtiden verkställd ny undersökning, och är eljest djurets utseende godt, har köparen all anledning tro det vara friskt.

Äfven om ej så hårdt af tuberkulos angripna djur utan olägenhet kunna användas som afvelsmaterial, synas dylika djur dock icke utan allvarliga olägenheter kunna insättas i en besättning, som förut är fri från sjukdomen. Ett enda sålunda i god tro inköpt djur torde i ogynnsamma fall kunna tillintetgöra resultatet af en landbrukares årslånga sträfvande för att befria sin ladugård från tuberkulos eller ock utbreda smitta till en kreatursbesättning, som man förut lyckats hålla fri från smitta.

Då förhållandet synes oss innebära en allvarsam fara för utvecklingen af den svenska boskapsskötseln, våga vi härmed underdånigst hemställa, att det täcktes Eders Kungl. Maj:t att ynnestfullt låta undersöka, huruvida ej skäl föreligga för att djur, som vid undersökning med tuberkulin befunnits vara med tuberkulos behäftade, blifva på ett betryggande sätt märkta.»

Denna skrifvelse remitterades i vederbörlig ordning till kungl. landtbruksstyrelsen, som däröfver afgaf ett så lydande utlåtande:

»De länder, i hvilka märkning af vid undersökning med tuberkulin reagerande djur hittills blifvit obligatoriskt påbjuden, äro Schweiz, Norge och Finland. Beträffande verkningarna af en sådan bestämmelse, tillåter sig landbruksstyrelsen erinra om de erfarenheter, som i sådant afseende hittills vunnits.

Vid 7:de internationella veterinärkongressen i Baden-Baden år 1899

meddelade professor Hess från Bern, med anledning af ifrågakämlt uttalande från kongressens sida till förmån för märkning af reagerande djur, att, sedan dylik föreskrift införts i Schweiz, antalet undersökningar med tuberkulin nedgått till ett minimum och skulle tvifvelsutan icke åter stiga. Vid samma tillfälle upplvstes af veterinärlnspektören hos belgiska åkerbruksministeriet, att i Belgien, där mycket stränga bestämmelser tillämpades vid tuberkulosens bekämpande hos nötkreaturen, förverkligandet af ett förslag i ifrågavarande riktning mötte allmänt motstånd. Däremot vore det i Belgien förbjudet att sälja reagerande djur för annat ändamål än till slakt, hvilket påbud kostat staten 829,363 francs för under åren 1896, 1897 och 1898 till respektive djurägare utbetalda förlustersättningar. Det förtjänar omnämnas, att berörda kongress enhälligt afslog framställningen om ett uttalande till förmån för obligatorisk märkning af reagerande nötkreatur.

I Norge gäller sedan den 15 juli 1897 det påbud, att alla nötkreatur, som vid på offentlig bekostnad företagna undersökningar befinnas eller misstänkas lida af tuberkulos, skola märkas på högra låret med ett inbrändt T (tuberkulös). I vissa fall kan djurägaren erhålla bidrag af statsmedel till täckandet af vid nedslaktning af dylika djur uppkommen förlust, i hvilket afseende för åren 1898—1899 10,000 kronor varit anslagna. I trots häraf hafva undersökningarna med tuberkulin i väsentlig mån aftagit i Norge sedan 1897. Då nämligen antalet undersökta djur under detta år uppgick till 24,755, var motsvarande antal 1898 endast 14,740 och 1899 11,919. För år 1900 föreligga ej några officiella uppgifter i detta hänseende.

I Finland infördes obligatorisk märkning af reagerande djur i omedelbart sammanhang med åtgärder från det offentliga sida till tuberkulosens bekämpande hos nötkreaturen, hvilka togo sin början den 1 februari 1899. Huru denna bestämmelse verkat i Finland, är icke för landbruksstyrelsen kändt, då i de officiella uppgifterna rörande undersökningarna med tuberkulin i Finland för år 1899 upplysning i sådant afseende ej lämnats.

Det torde slutligen böra nämnas, att i Danmark, som med rätta anses gå i spetsen för sträfvandena till nötkreaturstuberkulosens utrotande, och där åtgärder från statens sida i detta hänseende alltsedan 1893 vidtagits, någon bestämmelse, som afser att på något sätt känneteckna reagerande djur, ännu icke införts.

Hvad vårt land beträffar, vore det visserligen önskligt, att handel med reagerande djur för annat ändamål än omedelbar nedslaktning kunde

så långt möjligt inskränkas. Att söka åstadkomma en sådan inskränkning genom ett enkelt förbud, synes emellertid omöjligt af det skäl, att kontrollen öfver efterlefnaden häraf näppeligen skulle kunna praktiskt genomföras. Af vida större effektivitet vore utan allt tvifvel en i lag påbjuden märkning af hvarje nötkreatur, som vid af staten bekostad undersökning med tuberkulin visat typisk reaktion. Ett dylikt påbud skulle dock med all säkerhet hafva till följd, såsom ock ofvan anförda erfarenhet från utlandet gifvit vid handen, ett hastigt aftagande intresse hos landtmännen för ifrågasvarande sjukdoms bekämpande. Detta ligger också i sakens natur, ty alldenstund kampen mot sjukdomen, åtminstone under en lång tid framåt, måste utföras på frivillighetens väg, skulle den landtman, som önskade utrota sjukdomen ur sin besättning, icke kunna undgå att inse den orättvisa, som onekligen låge däruti, att han genom att nödgas tillförbinda sig att låta märka sina tuberkulösa djur såsom vederlag för kostnadsfria undersökningar med tuberkulin, blefve med afseende på afyttrandet af dessa djur sämre ställd än den djurägare, som icke deltog i sjukdomens bekämpande. I ett fall skulle det under nuvarande förhållanden möjligen kunna synas rimligt, att djurägaren underkastade sig ifrågasvarande åtgärd, nämligen om han önskade komma i åtnjutande af statsbelöning för sina bemödanden till tuberkulosens utrotande, men då denna åtgärd väl icke borde ensamt berättiga till belönings undfående, och djurägaren sålunda icke kunde på förhand veta, huruvida belöning skulle komma att tilldelas honom, torde en så betungande föreskrift som märkning af reagerande djur icke ens i detta fall rättvisligen kunna uppställas bland villkoren för att komma i åtnjutande af sagda belöning.

Skulle föreskrift om märkning af reagerande djur införas, blefve det nödvändigt, därest icke intresset för tuberkulosens utrotande skulle minskas eller alldeles upphöra, att staten iklädde sig rimlig ersättning för de förluster, som genom sagda åtgärd obestridligen måste drabba landtmannen, men då det i ty fall blefve fråga om högst betydande utgifter för statskassan, lär det väl finnas föga förhoppning, att staten skulle vilja ikläda sig en dylik ersättningsskyldighet.

Det kan emellertid ifrågasättas, huruvida under någon förutsättning en föreskrift om märkning af reagerande djur vore lämplig i samband med ett frivilligt bekämpande af tuberkulosen. Det låter nämligen mycket väl tänka sig, att den meningen så småningom skulle vinna insteg hos den kreatursköpande allmänheten, att hvarje icke märkt djur äfven vore fritt från tuberkulos, en villfarelse, som uppenbarligen skulle vara till

ytterligare fördel för den landtman, som icke deltog i kampen mot tuberkulosen, men till oberäknelig skada för sjukdomens tillbakaträngande.

Då det sålunda väl icke kan vara rimligt, att genom en restriktiv åtgärd af ifrågasatta beskaffenhet gynna de landtmän, som hålla sig utanför striden mot tuberkulosen, på bekostnad af de landtmän, som, utan att rygga tillbaka för de mången gång betydande kostnader, ett väl ordnad bekämpande af sjukdomen medför, sträfva att efter förmåga utrota sjukdomen inom sina besättningar, och i öfrigt denna för vårt lands boskapskötsel så viktiga angelägenhet genom samma åtgärd med all sannolikhet skulle förlora landtmännens beaktande, torde en bestämmelse om märkning af reagerande djur under nuvarande förhållanden helt enkelt få anses skadlig.

I detta sammanhang tillåter sig landtbruksstyrelsen framhålla, att om det icke kan förnekas, att reagerande nötkreatur understundom säljas såsom lifdjur, skäl finnes för det antagandet, att den djurägare, som lyckats efter längre eller kortare tids arbete ernå ett godt resultat i kampen mot tuberkulosen, förvärfvat en sådan erfarenhet, att han undviker inköp af nötkreatur och, där det oundgängligen är nödvändigt, iakttagit all möjlig försiktighet, och beträffande den djurägare åter, som förfogar öfver en ursprungligen tuberkelfri besättning, så har landtbruksstyrelsen i sina för veterinärerna utfärdade råd och anvisningar vid verkställande af undersökning med tuberkulin, för hvilken ersättning af statsmedel utgår, anmodat dessa att särskildt i dylika fall upplysa djurägaren om bästa medlen att förekomma tuberkelsmittas införande i ladugården.

Slutligen torde böra framhållas, att med de bestämmelser, som rörande denna angelägenhet gälla inom vårt land, arbetet på sjukdomens förekommande och hämmande visat sig gå framåt, hvarför såsom bevis torde få anföras, att de besättningar, inom hvilka åtgärder i nämnda syfte underhållas, stigit från 130 år 1898 till 456 år 1900, och att tuberkulosfrekvensen inom motsvarande djurkontingent, som 1898 uppgick till 6,970 och 1900 till 21,211, nedgått från 9,3 % år 1898 till 5,9 % år 1900, under det att tuberkulosprocenten bland öfriga undersökta besättningar utgjort omkring 30, börande dock anmärkas, att uppgifterna för år 1900 icke kunna anses fullständiga utan möjligen kunna komma att efter ytterligare upplysningars vinnande något, om ock i ringa mån, modifieras.

På grund af hvad landtbruksstyrelsen sålunda anført, får styrelsen i underdånighet hemställa, att förevarande framställning ej må till någon Eders Kungl. Maj:ts vidare åtgärd föranleda. Stockholm den 8 maj 1901.»

Såsom synes af denna framställning har landtbruksstyrelsen, hvars ord i hithörande frågor måste tillmätas stor betydelse, uttalat sig emot motionärens förslag om märkning af djur, som reagera vid tuberkulinundersökning. Utskottet har anledning antaga, att styrelsen äfven nu hyser samma uppfattning i denna sak som år 1901.

För att blifva i tillfälle att så mångsidigt som möjligt bedöma denna betydelsefulla fråga, har utskottet inhämtat bland annat åtskilliga veterinärers mening härutinnan. Först må nämnas, att föredraganden af tuberkulinärenden i landtbruksstyrelsen d:r G. Regnér uttalat sina betänkligheter mot beträdande af den väg, som motionären föreslår, och han har därför anfört flere skäl, bland hvilka de väsentligaste förekomma i den här ofvan citerade skrifvelsen från landtbruksstyrelsen till Kungl. Maj:t. Särskildt betonade d:r Regnér, att om det är en sanning, att tuberkulosen i så väsentlig mån spridts genom frånvaron i kampen mot tuberkulosen af en bestämmelse om obligatorisk märkning af alla reagerande djur, så måste denna bevisas däraf, att man vid pröfning af mindre besättningar, hvilka ju skulle vara mer hotade än andra, funnit: 1:o att de besättningar, som vid en första pröfning med tuberkulin visat sig fria från tuberkulos, vore i årligt aftagande i förhållande till de besättningar, som vid samma pröfning visat sig mer eller mindre tuberkulösa, och 2:o att tuberkulosfallen inom dessa senare tilltagit. Ett sådant bevis föreligger emellertid hittills icke.

Åren 1897 och 1898 voro 64,9 % af de undersökta ladugårdsbesättningarna om högst 15 djur reaktionsfria, 1899 70 %, 1900 67,6 %, 1901 65,1 % och 1902 70,8 %. Alltså intet aftagande.

Åren 1897 och 1898 var medelreaktionsprocenten inom de besättningar af sagda storlek, som visat sig tuberkulösa, 22,5, 1899 27,6, 1900 25,8, 1901 24,6 och 1902 28,4. Sälunda har den hållit sig ungefärligen på samma nivå alla åren.

Det får icke heller förbises, att tuberkulosen, där den är tillfinnandes, gifvetvis tilltager inom en besättning, om icke åtgärder vidtagas mot sjukdomen, äfven där inköp icke skett.

Men, som förut antydts, äro meningarna delade i detta fall. Så har en veterinär i Närke med anledning af motionen i fråga uttalat den uppfattningen, att märkningen af tuberkulösa djur vore alldeles nödvändig och att, den förutan, kampen mot tuberkulosen vore snart sagdt fåfäng.

En veterinär i Skåne skrifer bland annat: »Motionen är så beaktansvärd, att från statens sida något ovillkorligen i den riktningen måste göras

och helst utan för långa uppskof, ty som det stora flertalet djurägare nu gå till väga vid afyttrandet af dem tillhöriga tuberkulösa nötkreatur, sprida de i stället för att hämma sjukdomen, och förluster drabba dem, som ha ringa ekonomisk bärkraft, de mindre jordbrukarne».

En skrivelse från veterinärer på Gottland tillåter sig utskottet att här återgifva in extenso. Den lyder:

»På grund af de tuberkulinundersökningar, som hittills blifvit utförda på Gottland, har man funnit att djurtuberkulosen härstädes ej har någon egentlig utbredning utan är inskränkt till endast ett fåtal ladugårdsbesättningar. Vid arbetet mot tuberkulosen hos husdjuren, torde man därför framför allt fästa största vikten vid att nämnda sjukdom ej kan få tillfälle att på ett eller annat sätt meddela sig från en ladugårdsbesättning till en annan.

Allt sedan tuberkulinundersökningarna påbörjades hafva dock dessa tillfällen till sjukdomens spridning snarare ökats än minskats.

I händelse vid en verkställd undersökning ett eller flere kreatur reagerat, så måste dessa djur, helst genast, aflägsnas från de friska djuren, för att sjukdomens framfart skall kunna hämmas.

Att utan vidare sälja dessa reagerade djur till slakt medför i regel ganska stor förlust, och på grund däraf tillgripes nog ofta det lättaste och ekonomiskt fördelaktigaste sättet att afyttra dem, nämligen att sälja dem på offentlig auktion.

Enär tuberkulosen företrädesvis förekommer bland de större ladugårdsbesättningarna och särskildt hos sådana, hvarmed man införlifvat högmjolkande rasdjur, så har det visat sig, att just dessa djur äro särdeles lättsålda. Vid auktionen försäljas djuren som de befinnas, och ofta sväfvar den omisstänksamme köparen i fullkomlig okunnighet om den fara, som han åsamkar sin ladugårdsbesättning i och med inköp af dessa djur. Vi anse, att det behöfs en lagstiftning, som kan motverka dessa missförhållanden, och i första hand torde det vara af största vikt för utvecklingen af vår nötkreatursafvel, att staten i gengäld mot sina kostnadsfria tuberkulinundersökningar fordrade tydlig märkning (å horn eller klöfvar) af de reagerande djuren.

Visby den 5 april 1904.

P. H. Wetterström.
Länsveterinär.

Gustaf Bergengren.
Distriktsveterinär i Hemse.

Ferd. Smedberg.
Distriktsveterinär i Slite.»

Som synes, gå flere veterinärers uttalanden i den riktningen, att alla djur, som på statens bekostnad blifva tuberkelinundersökta och befinnas vara tuberkulösa, böra märkas. Men om så skulle blifva stadgadt, synes konsekvensen fordra, att det ock blifver stadgadt, att tuberkulinundersökningen skall vara obligatorisk. Eljest skulle säkerligen alltför många djurägare undandraga sin kreatursbesättning en undersökning, som kanske skulle åsätta tredjedelen af djuren ett märke, som kanske reducerade värdet å dessa till hvad som de skulle betinga, om de säljas till slakt. Det är denna omständighet, som gjort, att mången ifrig kämpe mot tuberkulosen icke vågat förorda obligatorisk märkning af tuberkulösa djur, utan måst nöja sig med att på en mera frivillig väg söka utrota det ifrågavarande onda.

Vidare må erinras därom, att alla nötkreatur, som vid tuberkulinundersökning reagera, ej äro sådana, att de genast böra utgallras såsom slaktdjur.

Professor B. Bang, som med eftertryck framhåller, att tuberkulosen hos nötkreatur är en sjukdom af fruktansvärd utbredning» och att den »åstadkommer ohyggliga förluster», säger likväl följande:

»Dock anser jag mig äga grund för framställandet af en varning gent emot den uppfattningen, som ofta framhålles, att sjukdomen skulle vara stadd i starkt tilltagande — en slutledning, som jag anser vara oberättigad draga från slakthusstatistiken — fastmera tror jag, att den på ett och annat ställe är i aftagande, då ju landtmännen under ett par decennier varit på det klara med att det är en smittosam sjukdom och insett att det är ekonomiskt ofördelaktigt att hålla på sjuka djur så länge, att döden är omedelbart förestående. Likaledes bör med fog framhållas, att man ej må duperas af det stora antal, som vid tuberkulinundersökningarne reagerar, emedan hos det ojämförligt största flertalet reagerande djur tuberkulosen förefinnes endast i helt ringa grad, blott och bart några knutar i enstaka lymfkörtlar.

Dessa djur äro — såsom den amerikanske forskaren Th. Smith mycket riktigt uttrycker sig — visserligen »inficerade», men icke »sjuka». Hos många af dessa utvecklar sig sjukdomen aldrig vidare; den hålles stationär under årtal, ja, man kan gärna påstå, att den öfvergått till hälsa, emedan sjukdomsprocesserna upphöra och tuberkelhärderna förkalkas. Jag känner till flera fall, då djur, som visat typisk reaktion för flera år tillbaka, vid slakten 5—6 år senare visat sig hysa endast ett fåtal helt obetydliga bacillhaltiga kalkkorn i en lymfkörtel. Dylika djur äro själf-

klart fullständigt oskadliga; de kunna icke sprida smitta. Och ingen förnuftig människa bör hysa fruktan för deras mjölk eller kött. Vår uppfattning om tuberkulosen har i själfva verket högt betydligt förändrats i och med att våra kunskaper ökats. För att inse detta, behöfver man blott tänka på hur omöjligt det nu skulle vara att få ett samfund sakkunniga att uttala sig för totalt kasserande af köttet från hvarje tuberkulöst djur, äfven om det endast vore i högst obetydlig mån angripet — i likhet med allmänna uppfattningen vid tuberkuloskongressen i Paris 1888.

I frågor med så stor praktisk innebörd bör man framför allt icke skjuta öfver målet. Vill man föra krig med utsikt till framgång, må man också lära känna sin fiende i grund och botten: man bör lika litet öfverskatta som missakta hans styrka.»

Angående senare delen i motionens yrkande, nämligen att staten skulle under andra betingelser och i vidare omfattning än som hittills skett lämna ersättning åt djurägare, som lidit förlust genom nedslaktning af tuberkulöst djur, är dess genomförande väsentligen beroende på huruvida märkning af reagerande djur skall lagstadgas eller ej. Skulle emellertid den princip, som motionären önskar genomförd, vinna bifall, blefve de kostnader, som staten härför finge vidkännas, säkerligen ganska stora. Utskottet vill i detta sammanhang äfven framhålla de stora svårigheter, som skulle uppstå i fråga om fixerandet af det belopp, som för hvarje särskildt fall skulle utbetalas af statsmedel, emedan djurägarnes förluster komma att i hög grad variera. Ett kreatur kan t. ex. vid undersökningen ej anses äga mera än slaktvärde, då däremot ett annat på grund af ras eller annan framträdande egenskap har mångdubbelt högre. För den ene kan därför ersättningen till så och så stor del af slaktvärdet vara tillfredsställande, under det att en annan drabbas af förlust.

Beträffande de medel, som staten under de senare åren anslagit för bekämpandet af tuberkulosen, må meddelas, att Riksdagen beviljade till förekommande och hämmande af tuberkelsjukdomar hos nötkreaturen för år 1898 50,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att låta under år 1897 förskjuta 15,000 kronor, hvarjämte 1898 års Riksdag medgaf, att ytterligare 25,000 kronor finge under år 1898 för samma ändamål förskjutas. För hvardera af åren 1899 och 1900 anvisades ett belopp af 50,000 kronor, för år 1901 beviljades 100,000 kronor, däraf redan under år 1900 skulle af tillgängliga medel få förskjutas 25,000 kronor, och för år 1902 ställde Riksdagen till Kungl. Maj:ts förfogande för ifrågakvarande ändamål

ett anslag af 75,000 kronor eller samma belopp, som för år 1901 funnits tillgängligt. I år har Riksdagen beviljat ett anslag af 45,000 kronor.

Dessa medel användas till bestridande af vissa omkostnader för tuberkulinundersökningarna. Landtbruksstyrelsen har utfört sådana undersökningar under åren 1897—1902 till omfattning och med resultat, som denna tabell utvisar:

År	Sammanlagda antalet undersökta djur	För första gången pröfvade besättningar			Antal besättningar reaktionsfria vid första undersökningen	Ompröfvade besättningar		
		Antal	Antalet djur inom dessa	% reagerande af djuren		Antal	Antalet djur inom dessa	% reagerande af djuren
¹⁵ / ₁₀ 1897—1898	63,374	1,651	48,677	31,7	570	130	6,970	9,3
1899	53,601	1,325	37,994	27,5	532	246	13,150	7,1
1900	68,615	1,528	43,988	31,4	574	479	22,113	5,8
1901	65,682	1,391	34,595	35,4	537	602	27,016	5,8
1902	56,613	997	23,259	30,0	445	665	29,451	4,8
Summa	307,885	6,892	188,513	—	2,658	—	—	—

Efter vägande af skäl för och emot det yrkande, som motionären gör, har utskottet ansett sig böra afstyrka detsamma, dock under uttalande af att ytterligare åtgärder för bekämpandet af tuberkulosen böra vidtagas.

Det anslag, som staten gifver för att befrämja kampen mot denna fruktansvärda sjukdom, borde ökas så, att, liksom djurägare nu beredas någon ersättning för den förlust de lida därigenom, att nötkreatur, som hafva jufvertuberkulos, måste nedslaktas, de äfven kunde ersättas något för nedslaktning af djur, som lida af lungtuberkulos. Denna art af sjukdomen anses af mången sakkunnig vara sådan, att ungefär samma bestämmelser borde gälla för den, som nu äro gällande med hänsyn till jufvertuberkulosen.

Enligt följande statistik, som upprättades för något år sedan, har Sverige också anslagit proportionsvis mindre belopp för bekämpandet af tuberkulosen än öfriga nordens länder:

Land	Kreatursstock	Årligt anslag	Anslag pr djur
Sverige	2,548,192	50,000 kr.	mindre än 2 öre
Norge.....	1,066,499	33,804 » *)	mer än 3 öre
Danmark	1,696,100	100,000 »	mer än 5½ öre
Finland	1,456,353	200,000 mark	mer än 13 penni

*) Anslag för år 1898.

Vidare borde det stipuleras, att djur, som anmälas till premiering, skola vara åtföljda af veterinärintyg därom att de, för så vidt genom fysikalisk undersökning kunnat utrönas, äro fria från tuberkulos. Endast reaktionsfria djur böra få täfla om pris. Visserligen lär mellan landets premieringsnämnder råda en öfverenskommelse, enligt hvilken inga sådana djur prisbelönas, om hvilka man får upplysning, att de hafva reagerat för tuberkulin; men då sådana upplysningar väl undantagsvis lämnas, blir följden den, att det årligen premieras en massa mer eller mindre tuberkulösa djur till ej ringa skada för landets kreatursskötsel.

Men dylika önskemål ingå ej uti motionens yrkande och kunna ej föranleda annat än ett uttalande i betänkandets motivering.

På grund af hvad som nu anförts får utskottet hemställa,

att herr J. A. Jonssons ifrågavarande motion icke må till någon Andra Kammarens åtgärd föranleda.

Stockholm den 2 maj 1904.

På utskottets vägnar:

J. BYSTRÖM.

Herrar *C. J. F. Ljunggren* och *Paul Hellström* hafva låtit antecckna, att de icke inom utskottet deltagit i detta ärendes behandling.
